

**นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ
ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร**
**POLICY ON THE DEVELOPMENT OF PUBLIC SPACE FOR THE BENEFIT OF THE
ELDERLY SERVICE IN POM PRAP SATTRU PHAI DISTRICT OFFICE, BANGKOK**

วัชชีระ ขนานแข็ง¹, และสืบพงศ์ สุขสม
Watcheera Khanankhaeng¹ and Suebpong Suksom
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Western University
E-Mail : i-xav@hotmail.com¹

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร และ 3) เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาพรรณนาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบมีเหตุผลอ้างอิง ทฤษฎีดำเนินการจัดระเบียบข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิต และรองรับความต้องการที่หลากหลาย การปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้พื้นที่ได้อย่างปลอดภัยและมีปฏิสัมพันธ์กันในทางสังคมที่เป็นบทสะท้อนสะท้อนถึงนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิผล 2) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร มีข้อค้นพบจากหลายปัจจัยดังนี้ (1) ด้านกายภาพพื้นที่สาธารณะ (2) ด้านขอบเขตการให้บริการ (3) ด้านความสะดวกสบายภายใน (4) ด้านภาพลักษณ์ของพื้นที่ (5) ด้านความรู้สึกต่อสถานที่ (6) ด้านการเป็นพื้นที่ทางสังคม (7) แนวทางการออกแบบพื้นที่ตอบรับกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุ โดยจัดทำแผนบูรณาการกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบในการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมปลอดภัยต่อการบริการผู้สูงอายุที่มีประสิทธิผลสูงสุด

คำสำคัญ : นโยบายการพัฒนา, การพัฒนาพื้นที่สาธารณะ, การบริการผู้สูงอายุ.

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study level of effectiveness on the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok: 2) to study factors affecting effectiveness on the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok: and 3) to suggest a suitable approach of policy on the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok. This research was a qualitative research by in-depth interviews with 25 key informants including government sector, private sector and public sector then bring to systematic descriptive, rational, theoretical reference and proceeding to organize information. The results indicated that: 1) public space was an important element of a city that promotes quality of life and caters to diverse needs, consistent and appropriate adjustments were needed to enable the elderly to use the space safely and interact socially. This was a reflection the policy of development of public space for the benefit of the elderly service: 2) the development of public space for the benefit of the elderly service in Pom Prap Sattru Phai District Office, Bangkok. The findings consisted of several factors including (1) the physical public space, (2) the scope of service, (3) inside comfort, (4) the image of the area, (5) the sense of place, (6) the social space, and (7) design guidelines for a response to the behavior of the elderly: and 3) guidelines for development of public space for the elderly service by creating a plan integrated with other relevant agencies in a systematic way to develop appropriate improvements to ensure safety for the most effective elderly services.

Keywords: policy on the development, development of public space, the elderly service

บทนำ

“พื้นที่สาธารณะ” ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองในการเป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ของประชากรที่อาศัยอยู่ภายในเมืองโดยเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจผ่อนคลายความเคร่งเครียดที่เกิดขึ้นจากการทำงาน และเป็นสถานที่พบปะและรวมกลุ่มกันของผู้คนเพื่อทำกิจกรรมทางสังคมในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กันของผู้คนที่ภายในเมือง เมื่อพื้นที่สาธารณะภายในเมืองเป็นพื้นที่ที่มีการใช้งานจากคนในช่วงวัยต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Brooke, J.L ได้กล่าวไว้ว่า พื้นที่สาธารณะนั้นประกอบด้วยพื้นที่ทางกายภาพ ที่สัมพันธ์กับชีวิตสาธารณะซึ่งเข้าถึงได้และมีกลุ่มคนผู้ใช้ที่หลากหลายใช้พื้นที่ร่วมกันทั้งที่มีส่วนร่วมและร่วม สังเกตการณ์โดยเป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนทั้งในระดับบุคคล กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ชุมชนเมืองเข้าด้วยกันและรองรับ ความต้องการเพื่อผลประโยชน์ต่อสาธารณชน (Brooke, J.L, 1998) ในปัจจุบันจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี พ.ศ. 2559 โดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ได้แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนจำนวนของผู้สูงอายุกับจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศไทยที่มีอัตราความเร็วเพิ่มขึ้นจนน่าตกใจจากร้อยละ 10 เมื่อปี พ.ศ. 2548 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.5 ในปีพ.ศ. 2559 อีกทั้งยังได้คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2587 – 2588 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557) ซึ่งการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วของผู้สูงอายุนี้จำเป็นต้องมีพื้นที่สาธารณะเพื่อตอบสนองต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การพบปะพูดคุยกัน การพักผ่อนหย่อนใจโดยการทำกิจกรรมเหล่านี้เป็นการช่วยส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสังคมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความสุขในการใช้ชีวิตตามแนวทางว่า

ด้วยการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุไทย (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีผู้สูงอายุประมาณ 950,000 คน หรือประมาณร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยยังแสดงให้เห็นว่า ในอีก 30 ปีข้างหน้า ดังนั้นตามแนวคิดของ Miller, F. A. ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่สมบูรณ์แบบ ต้องประกอบด้วย 1)การมองโลกในแง่ดี 2)การมีความรักพร้อมที่จะให้หรือได้รับความรักจากผู้อื่น 3)การมีความเชื่อความศรัทธา 4)การมีอารมณ์ขัน 5)การยอมรับนับถือตนเอง 6)การให้อำนาจแก่ตนเอง 7)การจัดการกับความเครียด และ8)การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม (Miller, F. A., 1986) แต่ปัจจุบันผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีวิถีชีวิตตรงข้ามกับแนวคิด และยังประสบกับปัญหาภาวะ ความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตและการดำรงชีพที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองและต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากการประเมินแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พบว่าการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังไม่ผ่านการประเมินโดยเฉพาะชุมชนในเขตเมืองและกรุงเทพมหานครที่มีสัดส่วนของชุมชนที่ให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะทุพพลภาพของผู้สูงอายุโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุติดสังคม 2) ผู้สูงอายุติดบ้าน และ3)ผู้สูงอายุติดเตียง (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545) ดังนั้นเป้าหมายหลักของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพคือการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีสามารถปรับตัวเองให้ดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันได้ให้ครอบคลุมทุกมิติพื้นที่สาธารณะจึงเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ในเชิงกายภาพ โดยเฉพาะผู้สูงอายุต้องการบริการจากการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพรองรับสังคมสูงวัยเป็นเรื่องที่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกัน พร้อมทั้งควรขยายการศึกษาและดำเนินการให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น (สืบพงศ์ สุขสม, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “นโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร” เพื่อพัฒนาการบริหารพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ ทั้งการส่งเสริมการดูแลสุขภาพสมรรถภาพทางกายได้อย่างถูกต้องต่อเนื่องยั่งยืนของผู้สูงอายุจากการส่งเสริมสุขภาพจิต สุขภาพกาย และการอยู่ร่วมกันของผู้สูงอายุกับบุคคลในวัยที่แตกต่างในสังคมได้อย่างมีความสุขเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสาร และสัมภาษณ์ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่างๆ ทั้งภายในประเทศและ

ต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็น 3 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อการดูแลและการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 นักวิชาการผู้ที่มีความรู้เฉพาะในการนำนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะมาปฏิบัติ จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 3 ตัวแทนชุมชน (ผู้นำชุมชน, ผู้สูงอายุในชุมชน) จำนวน 14 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุจำนวน 3 คน ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีในเรื่องใดบ้าง มีปัจจัยใดบ้าง ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร และแนวทางทางการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ควรมีแนวทางดำเนินการอย่างไร เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการถอดเทปที่ทำการจดบันทึกไว้มาอ่านทบทวน และพิจารณาให้เข้าใจในภาพรวมรวมถึงประเด็นสำคัญของข้อมูลที่ได้ 2) จัดกลุ่มของข้อมูลและทำการเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ ในด้านความสัมพันธ์หรือเป็นเหตุเป็น ผลแก่กันของข้อมูลที่ได้ 3) ผู้วิจัยเขียนบรรยายข้อค้นพบอย่างละเอียด พร้อมทำการ ยกตัวอย่างคำพูดที่สำคัญประกอบในการบรรยายเพื่อความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ และ 4) อภิปรายผลการวิจัย โดยการนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอ้างอิงประกอบกับผลที่ได้จากการศึกษาตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จากนโยบายรัฐบาลในปัจจุบันได้วางนโยบาย มาตรการต่างๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบคลุม 4 มิติ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11(5) ได้กำหนดว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครองการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ดังนั้นพื้นที่สาธารณะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเมืองและเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่ถูกสร้างอย่างเหมาะสมสามารถที่จะส่งเสริมสุขภาพและสมรรถภาพ รวมถึงความสามารถดูแลตนเองได้นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ในการออกกำลังกายพบปะทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยบริบทเมืองที่ผู้คนสามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมหลากหลายและเป็นที่นิยมในการเข้าใช้บริการ โดยพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะและความสำคัญในการดำเนินนโยบายผู้สูงอายุต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการ

บริการผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุรวมถึงบริบททางวัฒนธรรมค่านิยมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนงาน โดยสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความคิดเห็นว่า “กรุงเทพมหานครมีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะที่ดีได้มาตรฐานเอื้อต่อการใช้งานสำหรับผู้สูงอายุ พร้อมทั้งการเพิ่มองค์ประกอบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งผมว่านโยบายแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันแน่นอนน้ำหนักความสำคัญก็เหมือนกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นน่าจะได้นำแผนที่เป็นกรอบใหญ่เอามาปรับใช้ให้ เหมาะกับบริบทหรือสภาพของพื้นที่ของตัวเอง” (สัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงานการจราจรและขนส่งกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564) และ “การทำกิจกรรมของผู้สูงอายุในใช้พื้นที่สาธารณะนั้นอาจมีผู้สูงอายุเข้าใช้น้อยหรือไม่ แต่เพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยป้องกันอันตรายที่เกิดจากการเข้าใช้ของผู้สูงอายุหรือเอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุมากขึ้นอย่างน้อยท้องถิ่นเข้าไปจัดบริการสาธารณะอะไรเมื่อกระจายอำนาจไปแล้วอย่างน้อยประชาชนจะต้องได้รับบริการที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและใกล้เคียงกันทั่วประเทศจึงเป็นสาเหตุที่ต้องจัดทำมาตรฐานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ถือเป็นแนวปฏิบัติในการดูแลผู้สูงอายุ” (สัมภาษณ์ผู้บริหารจากเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, กรกฎาคม 2564)

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากพื้นที่สาธารณะ มีความหลากหลายหลายประเภทไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ทั้งหมด ดังนั้นแบ่งสวนออกเป็น 2 กลุ่มคือพื้นที่สาธารณะบริบทชุมชน มีขนาดไม่เกิน 100 ไร่อยู่ในบริบทที่อยู่อาศัย หมู่บ้าน ชุมชน อีกกลุ่มคือพื้นที่สาธารณะบริบทเมืองมีขนาด 100 ไร่ขึ้นไป จากการสำรวจกายภาพพื้นที่สาธารณะพบว่า การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ นั้นผู้สูงอายุส่วนใหญ่คือเดินบนถนนทำให้อาจเกิดอันตรายเวลาข้ามถนนพร้อมทั้งทางลาดพื้นไม่ลื่นเรียบเสมอกัน สอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้แสดงความคิดเห็นว่า “ปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่ส่งผลต่อการใช้งานยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะตัวผู้ใช้งานเองซึ่งเป็นผู้สูงอายุ เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะชี้วัดและประเมินได้ว่าพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการใช้งานมากน้อยเพียงใดเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งจิตใจและร่างกายโดยเหตุที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของระบบการทำงานในร่างกาย ดังนั้นกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุควรคำนึงถึงการให้อาสาผู้สูงอายุมีส่วนร่วมให้มากที่สุด” (การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้บริหารจากเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, กรกฎาคม 2564) และ ว่า “พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจทั้งจากมุมมองสถาปัตยกรรม การออกแบบชุมชนเมือง สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งพื้นที่สาธารณะจะประสบความสำเร็จในการให้บริการของผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หรือองค์ประกอบการออกแบบที่ดีที่ส่งเสริมให้ผู้ใช้งานสามารถใช้งานพื้นที่ได้อย่างสะดวกซึ่งเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะชี้วัด และประเมินได้ว่าพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการใช้งานมากน้อยเพียงใด” (สัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้บริหารจากสำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, กรกฎาคม 2564)

(การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลนักวิชาการฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม, กรกฎาคม 2564) ได้แสดงความคิดเห็นว่า “เนื่องจากผู้สูงอายุแรงน้อยและการเคลื่อนไหวลำบากทำอย่างไรที่จะพัฒนาความสะดวกให้ผู้สูงอายุในการเดินทางตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งอาจจะมียุแล้วแต่อาจจะไม่พอในการขึ้นลงต้องมีทางลาดในการป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นจากการเดินทางดังนั้นของความเป็นสาธารณะหรือความเป็นส่วนตัวของพื้นที่สามารถพิจารณาได้จากการรับรู้ของผู้ใช้งานหรือประสบการณ์ของพื้นที่ขึ้นอยู่กับความเป็นสถานที่กิจกรรม”

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จากนโยบายรองรับสังคมสูงวัยที่ผ่านมา มีหน่วยงานที่ขับเคลื่อนในเรื่องนี้แต่ก็แยกส่วนกันทำงานและทำเฉพาะประเด็นที่รับผิดชอบของหน่วยงาน การศึกษาและรวบรวมข้อเสนอจากภาคส่วนต่างๆ มาทำให้เกิดการบูรณาการในการวางแผน รวมถึงจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนมิติสังคมเฉพาะประเด็นว่าด้วยนโยบายรองรับสังคมสูงวัย ซึ่งประกอบด้วยภาคีที่หลากหลาย คอยติดตามความคืบหน้าการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยยังมีช่องว่างด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรและการพัฒนาระบบเพื่อรองรับสังคมสูงวัย จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย 4 มิติ ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ มุ่งเน้นเรื่องการออมหลากหลายรูปแบบ 2) ด้านสังคม เน้นการเสริมสร้างศักยภาพและชมรมผู้สูงอายุ 3) ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ร้อยละ 5% การเดินทางของผู้สูงอายุไทยเป็นไปอย่างยากลำบากต้องพึ่งพิงผู้อื่น ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จำเป็นต้องอยู่แต่กับบ้าน จึงเสนอว่าให้ขยายโครงการยิงพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ 4) ด้านสุขภาพ เนื่องจากมีผู้สูงอายุที่ยังไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐควรควรระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว รวมถึงการสร้างความรู้ด้านสุขภาพผ่านเครื่องมืออย่าง สมัชชาสุขภาพพื้นที่ธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ เป็นต้น โดยสอดคล้องกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลว่า “กทม. ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ชัดเจนด้วยความที่กทม. เป็นเมืองหลวงและเป็นเมืองหน้าด่านที่รับคนท่องเที่ยว อยากให้เกิดเลยในเรื่องของการบริการสาธารณะทั้งหลายทั้งปวงอย่าให้ต้องเกิดการตีความในกฎหมายและสั่งให้ กทม. ต้องทำอยากให้เกิดจากสิ่งที่เปนครวญริเริ่มของกทม. เอง” ดังนั้นสิ่งที่อยากเห็นมากคือรถบริการสาธารณะ โดยเฉพาะรถชมก. รถแอร์มีขึ้นบันไดสูง น่าจะสูงกว่าผิวถนนมากกว่าครึ่งเมตรไม่ครึ่งเมตรก็สามสิบสี่สิบเซนติเมตรคนก็ยังแยะผู้หญิงสมัยใส่กระโปรงแคบ กระโปรงขาดเลยนะลำบาก มากรถขานดำที่ดำเนินการโดยภาคเอกชนเป็นมิตรกับคนขึ้นมาก พอก้าวขาขึ้นไปนิด ต้องคำนึงถึงเด็กถึงผู้พิการ คนท้องไม่ค่อยเยอะแล้วเดี๋ยวนี้ คนท้องน้อย ผู้สูงอายุเยอะ โดยปัจจุบันมีหลายชุมชนที่เป็นต้นแบบการเตรียมพร้อมเรื่องนี้ให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นให้มากขึ้น การจัดการเรื่องสังคมสูงวัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งและสังคมเข้มแข็ง ควรเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม เน้นการมีส่วนร่วมยึดภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน ใช้ชุมชนเป็นฐานไม่ยึดติดตำรา ชุมชนท้องถิ่นเป็นความหวัง เราต้องลงไปทำข้างล่างให้เข้มแข็งแล้วให้ทุกอย่างบูรณาการร่วมกัน” (สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน, กรกฎาคม 2564) และว่า “กทม. ต้องหยิบประเด็นเฉพาะของสังคมเมืองขึ้นมาเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กทม. ก็มีความพร้อมกว่าท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นพิเศษสำหรับ กทม. คือความเป็นสังคมเมืองการสัญจรไปมา ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาความปลอดภัยก็ยอมรับว่ารุนแรงกว่าสำหรับผู้สูงอายุในชนบท กทม. ก็ต้องให้ ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ที่ครอบคลุมเรื่องพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในสังคมเป็นวงกว้าง เนื่องจากเป็นสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ทุกคนทุกเพศทุกวัยควรได้รับ ฉะนั้นเมื่อประชากรสูงวัยในประเทศไทยสูงขึ้น สาธารณูปโภคพื้นฐานเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้เอื้อต่อการเข้าใช้งานของกลุ่มประชากรสูงอายุอีกทั้งเป็นสถานที่เกิดการปฏิสัมพันธ์เกิดสังคมสามัคคีทั้งในวัยเดียวกันและระหว่างวัยลดความรู้สึกลิดเดียวสำหรับผู้สูงอายุส่งเสริมสุขภาพจิตและสุขภาพร่างกายที่ดีต่อไป” (สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ, กรกฎาคม 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1. ระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จากนโยบายรัฐบาลในปัจจุบันได้วางนโยบาย มาตรการต่างๆ เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ครอบคลุม 4 มิติ ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะซึ่ง พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุน ในด้านการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือ บริการสาธารณะอื่นโดยการใช้ ดังนั้นพื้นที่สาธารณะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมากกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่ถูกสร้างอย่างเหมาะสมสามารถที่จะ ส่งเสริมสุขภาพะ สมรรถภาพ รวมถึง ความสามารถดูแลตนเองได้นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ในการออกกำลังกาย พบปะ ทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยบริบทเมืองที่ผู้คนสามารถเข้าถึงและทำกิจกรรมหลากหลาย และเป็นที่ยอมรับในการเข้าใช้บริการ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ยืนยันได้จากการจัดโครงการ ผู้สูงอายุ ดังเช่น การพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปิยะ กล้าประเสริฐ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี พบว่า ความคาดหวังของผู้สูงอายุ ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเป็นอยู่ที่ดีใน การดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการดำเนินชีวิตที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจและสังคม ด้านความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และด้านความพึงพอใจในชีวิต มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล เมื่อมีการติดตามผลการนำโครงการดังกล่าวไปปฏิบัติ พบว่า พื้นที่สาธารณะโดยทั่วไปอาจมีลักษณะเป็นพื้นที่สีเขียวที่ร่มรื่น มีการออกแบบพื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการคำนึงถึงการออกแบบสภาพพื้นที่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมการใช้งานโดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่ตั้งอยู่ในบริเวณแหล่งชุมชนเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้ใช้หนาแน่น ดังนั้นพื้นที่สาธารณะจึงต้องตอบสนองต่อความต้องการการใช้งานของบุคคลซึ่งต่างจุดประสงค์มาเป็นมาตรฐานในการจัดสภาพแวดล้อมในสังคมโดยเฉพาะ บริการสาธารณะ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานครโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร พบว่า สวนสาธารณะที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุควรเป็นสวนสาธารณะที่ดี ได้มาตรฐานก่อนพัฒนาเป็นสวนที่เอื้อสำหรับผู้สูงอายุอีกทั้งสวนสาธารณะในบริบทชุมชนและสวนสาธารณะบริบทเมืองการพัฒนาปรับปรุงแตกต่างกัน เช่น สวนสาธารณะบริบทเมืองต้องคำนึงถึงการเข้าถึงจากขนส่งมวลชนมีที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุใกล้กับทางเข้าสวนและมีกิจกรรมที่หลากหลายรองรับความต้องการของผู้สูงอายุตามลำดับ

ประเด็นที่ 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร พื้นที่สาธารณะจะประสบความสำเร็จในการให้บริการของผู้สูงอายุนั้นจำเป็นต้องมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่หรือองค์ประกอบการออกแบบที่ดีที่ส่งเสริมให้ผู้ใช้สามารถใช้งานพื้นที่ได้อย่างสะดวก ยกตัวอย่างเช่น ตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ประโยชน์ใช้สอย เป็นต้น แตกต่างเหนือไปจากปัจจัยทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่ส่งผลต่อการใช้งานยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะตัวผู้ใช้งานเอง ซึ่งเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่จะชี้วัด และประเมินได้ว่าพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการใช้งานมากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของโมรยา วิเศษศรี และคณะ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่านโยบายภาครัฐ สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุ การจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ และการมีส่วนร่วมทาง สังคม ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยนโยบายภาครัฐส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมากที่สุด รองลงมา คือ สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุและการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ และ3) การบริหารจัดการในทุกระดับต้องมีการบูรณาการอย่าง เป็นระบบรวมทั้งเป็นข้อมูล

แก่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อการบริหารการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกิตติยา ศรีเลิศพา (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง กรุงเทพมหานคร “มหานครแห่งความสุขของผู้สูงอายุ” : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ พบว่าการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการสื่อสารนโยบายให้ถึงผู้ปฏิบัติ เพื่อเพิ่มบริการสาธารณะให้กับประชากรสูงอายุทั้งด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย การส่งเสริมการประกอบอาชีพ การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุการเรียนรู้ตลอดชีวิตการส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพเพื่อเตรียมรับมือในการที่ประเทศไทยและกรุงเทพมหานครจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในอีก 10 ปีข้างหน้า โดยเนื่องด้วยกลุ่มผู้สูงอายุมีพฤติกรรมทัศนคติ รวมไปถึงรูปแบบการใช้ชีวิตที่ลักษณะเฉพาะตัว จึงต้องการพื้นที่ที่สามารถตอบรับกับพฤติกรรมดังนี้ 1)ปัจจัยด้านกายภาพ พื้นที่สาธารณะต้องเอื้อให้เกิดการใช้งานของกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น น้ำค้นหาไม้เรียบโล่ง มีจังหวะหรือทำให้พื้นที่ที่นั้นมีชีวิตชีวาที่ตอบรับกับรูปแบบของกิจกรรมหรือวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ปัจจัยด้านขอบเขตการให้บริการ ต้องมีระยะการเข้าถึงด้วยการเดินเท้า 5-10 นาทีหรือ 500 เมตร จากจุดบริการสาธารณะ เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ใช้บริการสาธารณะสามารถเข้ามาใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัจจัยด้านความสะดวกสบายภายในพื้นที่สาธารณะจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย เช่น เก้าอี้ที่นั่ง โต๊ะแสงสว่าง อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการมีสภาพภูมิอากาศภายในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม 4)ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของพื้นที่ การที่พื้นที่นั้นๆ อยู่ในย่านที่กำลังเป็นที่นิยมหรือกำลังเป็นพื้นที่ที่มีความทันสมัยในขณะนั้น เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจนมากขึ้นจากลักษณะการใช้พื้นที่หรือการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ 5)ปัจจัยด้านความรู้สึกต่อสถานที่ การสร้างความรู้สึกลงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เพื่อให้เกิดแรงดึงดูดที่ให้อยากเข้ามาใช้งานภายในพื้นที่รวมถึงพื้นที่นั้นจะต้องสามารถแสดงออกถึงความเป็นตัวตนของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน 6)ปัจจัยด้านการเป็นพื้นที่ทางสังคม การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้สูงอายุที่เข้ามาใช้งานส่งผลให้พื้นที่เอื้อต่อการเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคมที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่ และ7)แนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ตอบรับกับพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ที่กล่าวมาข้างต้นจะต้องคำนึงและให้ความสำคัญของปัจจัยด้านความริบเร่งในชีวิตประจำวันเป็นลำดับแรกเนื่องด้วยวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่สาธารณะ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของดวงกมล ภูวนล พัชรินทร์ สิริสุนทร เสรี พงศ์พิศ และศุภสิทธิ์ พรณารุโณทัย (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย พบว่าองค์ประกอบที่เป็นเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย ประกอบด้วย 1)ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ 2)ด้านสังคม ได้แก่ด้านสิทธิของผู้สูงอายุ/สิทธิการเป็นพลเมือง ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามระบอบประชาธิปไตย ด้านเศรษฐกิจ ด้านบริการสุขภาพ ด้านบริการสาธารณะ ด้านการออกแบบแนวนโยบายสำหรับผู้สูงอายุด้านความปลอดภัย ด้านการสนับสนุนทาง สังคม และด้านการเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม/เครือข่ายตามลำดับ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Akyildiz (2020) ศึกษาการประเมินนโยบายประชากรผู้สูงอายุในแผนพัฒนาในบริบทของความยั่งยืนทางสังคม พบว่าการวางแผนและนโยบายที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุต่อระดับสวัสดิการสังคมเศรษฐกิจและสังคมของประชากรในปัจจุบันและจะสนับสนุนความยั่งยืนของสังคมโดยการเพิ่มระดับสวัสดิการในอนาคต แผนการพัฒนาได้จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมควบคู่ไปกับนโยบายที่เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศและกำหนดเป้าหมายการบริการสำหรับประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่ 3. ข้อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมของนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร โดยแนวทางที่เหมาะสมพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ควรจะปรับปรุงถนนที่เป็นทางนำสู่พื้นที่สาธารณะให้ผู้สูงอายุเดินทางสะดวก

สำหรับพื้นที่สาธารณะที่มีขนาดใหญ่จัดพื้นที่จอตลอดบริเวณใกล้กับทางเข้า มีพื้นที่จอตลอดให้เพียงพอ และอำนวยความสะดวกเส้นทางจากขนส่งมวลชนให้เข้าถึงได้ง่าย พร้อมทั้งควรมีกิจกรรมที่ผู้สูงอายุนิยมทำในพื้นที่สาธารณะสำหรับพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กควรมีทางเดินออกกำลังกาย และเครื่องออกกำลังกาย Low Impact ในพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ควรเพิ่มพื้นที่กิจกรรมกลุ่ม เช่น โยคะ รำไทเก็ก เต้นแอโรบิก และจัดพื้นที่ให้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เป็นโซนออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ และองค์ประกอบพื้นที่เอื้อต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ สำหรับพื้นที่สาธารณะขนาดเล็ก ความปลอดภัยในการเข้าใช้พื้นที่การเดินเรียบไม่เป็นหลุม ไม่มีสิ่งกีดขวาง ต้นไม้ภายในสวนได้รับการดูแลให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม และสำหรับพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม คือ ห้องน้ำที่เข้าถึงง่าย มีทางลาด มีจุดนั่งพักที่เพียงพอสอดคล้องกับผลงานวิจัยของศิริสุข นาคะเสนีย์ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ากำหนดนโยบายในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ การจัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้ง การวางแผน ทรัพยากร และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป อีกทั้งงานวิจัยของศุภชัย ชัยจันทร์และณรงพน ไส่ประกอบทรัพย์ (2559). ศึกษาวิจัยเรื่องแนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่ หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจทั้งจากมุมมองสถาปัตยกรรม การออกแบบชุมชนเมือง สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ผ่านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการมองพื้นที่สาธารณะ จุดประสงค์ของ บทความนี้เป็นการทบทวนแนวความคิดการศึกษาความเป็นสาธารณะของพื้นที่สาธารณะทางกายภาพจากมุมมองที่ หลากหลายในเมืองจะพบว่าทุกวันนี้ชีวิตสาธารณะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันระหว่างความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัวบนพื้นที่สาธารณะเพื่อค้นหาความแตกต่างระหว่าง “สาธารณะ” และ “ส่วนตัว” ด้วยหลักเกณฑ์ 3 ส่วน ได้แก่ การเข้าถึงตัวแทนและผลประโยชน์ในแต่ละพื้นที่จะต้องมีการบริหารจัดการกิจกรรมนั้นหนทางการให้เหมาะสมและต่อเนื่อง และครอบคลุมต้องให้ ความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) ความสำคัญของนโยบายภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุที่เหมาะสมตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ และการสนับสนุน สวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์อย่างครบถ้วนและเท่าเทียมกัน

1.2) สิ่งแวดล้อมผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุต้องให้ความสำคัญกับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความปลอดภัย และการจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงได้และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3) การจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ สุขภาพผู้สูงอายุ มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการจัดการสุขภาพด้านการออกกำลังกาย เช่น พื้นที่สาธารณะที่จะตอบรับกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ จะต้องมีการใช้ประโยชน์หรือมีกิจกรรมภายในพื้นที่ที่หลากหลายด้วยความสะดวกรวดเร็วเพียงพอครอบคลุมและผู้ใช้ใกล้ชิดต้องให้ความสำคัญกับการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ด้านกายภาพพื้นที่สาธารณะต้องเอื้อให้เกิดการใช้งานของกิจกรรมที่หลากหลายกับรูปแบบของกิจกรรมหรือวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนี้การออกแบบให้พื้นที่บางส่วนที่มีร่มเงาบังแสงแดด และส่วนที่มีแสงแดดส่องถึง เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในพื้นที่และต้องให้ความรู้สึกที่ปลอดภัยและปลอดภัยจากการมีพื้นที่ปิดล้อมภายในพื้นที่

2.2 ปัจจัยด้านความสะดวกสบายภายในพื้นที่สาธารณะ จะต้องมียานพาหนะความสะดวกสบาย และส่วนที่แสงส่องถึงวัสดุและพื้นผิวที่ใช้ภายในพื้นที่ ควรมีความเรียบและไม่สิ้นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุระหว่างผู้ใช้งานเท้าและผู้ใช้งาน โดยแยกถนนสำหรับรถยนต์ออกจากทางจักรยานและทางเท้า รวมไปถึงการติดตั้งโคมไฟให้แสงสว่างภายในพื้นที่เพื่อความปลอดภัยในการใช้งานของผู้สูงอายุ

2.3 ปัจจัยด้านการเป็นพื้นที่ทางสังคม การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้สูงอายุที่สามารถรวมพื้นที่สาธารณะและกิจกรรมทางสังคมไว้ด้วยกันได้เพื่อรองรับกิจกรรมทางสังคมที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมองปัจจัยอื่นที่ความแตกต่างไปจากงานวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดมุมมองแนวคิดที่หลากหลาย พร้อมทั้งควรศึกษาในระดับพื้นที่อื่นๆ เปรียบเทียบเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ให้มีความเหมาะสมต่อไป

3.2 ควรเปลี่ยนเครื่องมือหรือเทคนิคในการวิจัย เพราะอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งการร่วมกันทำความเข้าใจปัญหา นำมาเชื่อมโยงกับความสามารถและกำหนดทางเลือกใหม่ ของการบริหารมีความปรารถนาร่วมกันที่จะผลักดันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ นำไปสู่ความสำเร็จในนโยบายการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ต่อการบริการผู้สูงอายุ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

3.3 ต้องมีการศึกษาในเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อเป็นการอธิบายในรายละเอียดบางอย่างให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งการเพิ่มเติมแปรที่มีส่วนสำคัญในเรื่องนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

References

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). สถิติผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://www.dop.go.th/th/know/1>.
- กิตติยา ศรีเลิศพา. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ. ในปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การเมือง), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2545). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ณัฐธิดา จุมปา และเพ็ญพักตร์ ไชยณรงค์. (2561). สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและ ปลอดภัยเพื่อผู้สูงอายุและผู้พิการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างความเสมอภาคใน สังคม: กรณีศึกษาชุมชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงราย. *Veridian E Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(3): หน้า 1508-1509.

- ดวงกมล ภูวนวล พัทธินทร สิริสุนทร เสรี พงศ์พิศ และศุภสิทธิ์ พรรณนารุโณทัย. (2557). การพัฒนารูปแบบเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย. *Journal of Health Education*, 37(126): หน้า 82-101.
- ปิยะ กล้าประเสริฐ. (2561) . ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(4): หน้า 1607-1619.
- โมรยา วิเศษศรี และคณะ. (2563). ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9): หน้า 79-94.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). สังคมผู้สูงอายุ: นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก www.stou.ac.th/stounline/lom/data/.
- ศิริสุข นาคะเสนีย์. (2561). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(1): หน้า 39-48.
- ศุภชัย ชัยจันทร์และณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์ (2559). แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(2): หน้า 71-83.
- สืบทพงศ์ สุขสม. (2561). ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) กับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 7(1): หน้า 60-65.
- สุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. ในวิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Akkar, Z.M. (2004). “New-generation public spaces - How ‘inclusive’ are they?”. In the proceedings of Open Space: People Space Conference, Edinburgh, Scotland, 27-29 October 2004. Edinburgh: The Hub.
- Brooke, J.L. 1998. “Reason and Passion in the Public Sphere: Habermas and the Cultural Historians”. *Journal of Interdisciplinary History*, 29(1): 43-67.
- Miller, F. A. (1986). *Planned Pastoral Care: A Guide for Teachers*. London: McGrawHill

